

Gesubsidieerde feitencheckers checken alleen uitspraken van rechtse en middenpartijen en ook nog zonder succes. Stoppen met dit circus!

Posted on 7 juli 2026 by Wouter Roorda

Moeten we miljoenen euro's betalen aan feitencheckers om berichten over een zwarte leeuw die zou voorkomen in Afrika op waarheid te checken. En of je nu wel of niet een scherpe kaaklijn krijgt door erop te slaan met een hamer? Of dat mogelijk het aanbrengen van mondtape helpt om je kaaklijn te verbeteren? Of om na te gaan of Blue Monday werkelijk de somberste dag van het jaar is of gewoon een marketingstunt? Dit zijn vier factchecks die de Nederlands-Vlaamse tak van het volledig door de EU gefinancierde European Digital Media Observatory (EDMO) het afgelopen half jaar uitvoerde bij het bestrijden van desinformatie in het kader van de Digital Services Act (DSA).

Geld voor het factchecken van sociale media

EDMO ontving sinds 2020 al 46,8 miljoen euro aan subsidie van de Europese Commissie (EC). Het noemt zichzelf het grootste interdisciplinaire netwerk tegen desinformatie. EDMO is een samenwerkingsverband van feitencheckers, persagentschappen en wetenschappers. Het is ontstaan naar aanleiding van het Actieplan tegen Desinformatie van de Europese Commissie, dat in december 2018 verscheen. Als uitvloeisel hiervan werd een openbare aanbesteding gehouden, waarbij de EC geld beschikbaar stelde voor het factchecken van sociale media.

Deze aanbesteding werd gewonnen door het European University Institute in Florence, dat in 2020 EDMO oprichtte en daarvan de coördinator werd. Inmiddels zijn er vijftien 'hubs' met feitencheckers, wetenschappers, media professionals en 'media literacy experts' die in dertig Europese landen desinformatie te lijf gaan. Voor Nederland en Vlaanderen heet die hub BENEDMO, met als nationaal coördinator het Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid. Deelnemers zijn de Universiteit van Amsterdam, Universiteit Leiden, KU Leuven, VRT, ANP, Bellingcat, Textgain, Netwerk Mediawijsheid en Mediawijs. Een combinatie van publieke instellingen en ngo's, die zelf al in verregaande mate worden gefinancierd met belastinggeld. Waar het geld niet uit subsidie komt, zoals bij bijvoorbeeld Bellingcat, springen de Postcodeloterij en George Soros bij.

In de 'Advisory Council' van EDMO vinden we Madeleine de Cock Buning terug, die hoogleraar is aan het EUI in Florence. Van 2009 tot 2019 was zij commissaris bij het Commissariaat voor de Media en dus bekend met de publieke omroep.

Door EDMO worden niet alleen relatief onschuldige beweringen als die hierboven op waarheid gecheckt. De belangstelling is nogal eenzijdig en erop gericht om een bepaald soort geluid te weren uit het publieke debat. De website toont een obsessie aan met Orban, Russische inmenging en extreemrechts, waarbij dat laatste begrip breed moet worden opgevat.

Grotendeels overheidssubsidie

Aan BENEDMO zijn naar eigen zeggen zo'n 300 'disinformation professionals' verbonden. Die voerden in totaal circa 500 feitenchecks uit. BENEDMO wordt voor 50 procent gefinancierd met subsidie van de EC, die wordt doorgesluisd door het

European University Institute. Het is verplicht de andere helft via cofinanciering binnen te halen. Het jaarverslag geeft daar geen cijfers over, want transparantie is iets wat anderen moeten betrachten. Duidelijk is dat, als naar de individuele projecten wordt gekeken, ook deze bedragen grotendeels afkomstig zijn uit overheidssubsidie.

Ook EDMO zelf geeft geen inzicht in de financiën, maar daarvan is duidelijk dat het geld volledig van de EC afkomstig is. Uit cijfers van de EC valt af te leiden dat elke hub zo rond de 1 miljoen euro aan belastinggeld krijgt. Het totale budget van een hub, uitgaande van 50 procent cofinanciering, komt dan uit op ten minste 2 miljoen euro per twee jaar.

In het najaar van 2026 start een nieuwe aanbestedingsronde, waarbij voor een periode van 18 maanden 6 miljoen euro beschikbaar is voor de hubs en 2,5 miljoen voor de coördinator. Het laat zich raden dat alleen partijen die onvoorwaardelijk de opvatting zijn toegedaan dat bestrijden van 'desinformatie' op sociale media een goede zaak is, zullen opteren voor dit geld.

Deep Dive migratie

BENEDMO publiceert een maandelijks overzicht van feitenchecks die door de leden van het netwerk zijn uitgevoerd. De voorbeelden uit de inleiding zijn hieraan ontleend. Het produceert ook onderwijs- en scholingsmateriaal om desinformatie te leren onderkennen. Daarnaast publiceerde het een aantal zogenaamde 'Deep Dives', die worden gepresenteerd als schoolvoorbeelden wat betreft het weerleggen van desinformatie. Er zijn er nu door de Nieuwscheckers van de Universiteit Leiden vier gemaakt. Deze gaan over migratie, LHBTQIA+, klimaat en oorlogsbeelden. Die onderwerpkeuze verraadt al een zekere vooringenomenheid met bepaalde thema's, maar laten we dat nader onderzoeken met een analyse van de Deep Dive migratie. De vier Deep Dives kwamen tot stand met een financiële bijdrage van het ministerie van Binnenlandse Zaken.

In totaal werden acht uitspraken over migratie onderzocht. De conclusies van de feitencheckers zijn te vinden in onderstaand overzicht.

Feitenchecks

1. De eerste feitencheck betrof een reactie van een briefschrijfster in *de Volkskrant* op het wetsvoorstel over het schrappen van de voorrang van statushouders bij de toewijzing van sociale huurwoningen. Van voorrang is volgens haar geen sprake als statushouders worden vergeleken met andere 'groepen in nood'. Dat die andere groepen beperkt in omvang zijn en waarom statushouders daar wel onderdeel van uitmaken en iemand die al tien jaar of langer op de wachtlijst staat niet, wordt door de feitencheckers niet meegenomen.
2. Volgens toenmalig BBB-Kamerlid Claudia van Zanten vangt Nederland na landen als Duitsland en Polen veel Oekraïense vluchtelingen op en meer dan grote landen als Frankrijk, Italië en Spanje. Door separaat zowel naar het aantal opgevangen vluchtelingen per 1000 inwoners als naar het absolute aantal te kijken, komen de feitencheckers tot de conclusie dat dit niet waar is. Wie beide staatjes combineert, ziet dat alleen Duitsland, Tsjechië, Polen,

Roemenië en Slowakije zowel absoluut als relatief meer Oekraïners opvangen. Drie van deze landen grenzen aan Oekraïne en twee werden al genoemd door Van Zanten. Nederland bezet de zesde plaats in een veld van 30 en staat boven Frankrijk, Italië en Spanje.

3. Dit betreft een post van twitteraar dr. Gert Jan Mulder, waarin hij stelt dat moslimlanden geen moslim-vluchtelingen opvangen. Dat is inderdaad onjuist, aangezien moslimlanden als Turkije en Jordanië veel vluchtelingen opvangen. De kern van de discussie is hier echter dat moslimlanden als Saoedi-Arabië en de Golfstaten, met een welvaartsniveau vergelijkbaar met westerse landen, dat niet doen en dat klopt. Bovendien geldt voor vrijwel alle moslimlanden dat asielzoekers geen volwaardige asielstatus kunnen krijgen en alleen tijdelijke bescherming. Iets wat de feitencheckers niet noemen.
4. JA21-Kamerlid Eerdmans stelde in een motie dat 80 procent van de afgewezen asielzoekers in de illegaliteit belandt. Hier zijn inderdaad voor Nederland geen cijfers voor, zoals de feitencheckers stellen, maar Europees is die 80 procent wel onderbouwd, zoals overigens de feitenchecker ook toegeeft. Voor Nederland zijn er wel schattingen, die oplopen tot 50 procent, maar dat is in de ogen van de feitenchecker kennelijk geen hoog getal.

Nog meer feitenchecks

5. PVV-Kamerlid Wilders stelde vorig jaar tijdens de Algemene Politieke Beschouwingen dat op geloofsafval de doodstraf staat in moslimlanden. Dat dit in slechts twaalf landen, met bij elkaar honderden miljoenen inwoners, zo is, was reden om deze uitspraak als 'niet waar' te kwalificeren. Daarbij wordt opgemerkt dat ook mensen in het christendom niet altijd vrij zijn om het geloof te verlaten en dat in de Middeleeuwen ketters in heel Europa werden terechtgesteld….
6. Bij *WNL Op Zondag* zei SP-Kamerlid Dijk dat 'arme' gemeenten twintig keer meer asielzoekers opvangen dan 'rijke' gemeenten. Dit klopt inderdaad niet.
7. CDA-leider Bontenbal zei op tv dat langdurige asielprocedures een aanzuigende werking hebben. Volgens de feitencheckers is er geen bewijs voor een relatie tussen beide. Het probleem is volgens hen niet de lange procedures, maar de werkachterstanden bij de IND. Daarbij 'vergeten' ze het effect van de repeterende beroepsmogelijkheden mee te nemen.
8. In de verkiezingsprogramma's van PVV, NSC, BBB, CDA, CU en SP wordt

gesteld dat onze bevolking alleen groeit door immigratie. Dit wordt door de feitencheck bevestigd. De suggestie van de feitencheckers dat migratie nodig is om onze welvaart op peil te houden, klopt echter niet. En die klopt zeker niet als je vooral mensen binnenhaalt die laagbetaald werk doen of een hoog risico op langdurig verblijf in een uitkering hebben.

Linkse uitspraken werden niet onderzocht

Van de acht uitgevoerde checks klopt er dus maar één volledig. Lezers van het onvolprezen boek *Migratiemagneet* van Jan van de Beek hadden zelfstandig tot deze conclusie kunnen komen. Daar is geen subsidie van de Europese Commissie of Binnenlandse Zaken voor nodig. Integendeel, zij worden door de met belastinggeld gefinancierde feitencheckers op het verkeerde been gezet.

Wat verder opvalt is dat in deze Deep Dive, op de SP na, alleen uitspraken van rechtse en middenpartijen worden onderzocht. Er zit geen enkele bij van politici van D66, PvdA of GL (of PvdD of Denk), terwijl zeker op het terrein van migratie door politici van deze partijen de nodige feiten worden ontkend of weggestopt. Want hoeveel statushouders gaan er nu op vakantie in het land dat ze zijn ontvlucht? Hoe komen die circa 1000 mensen die zich elke week in Ter Apel melden in Nederland en waar sliepen zij de nacht ervoor? Welke rol speelt Vluchtelingenwerk bij het 'geloofwaardiger' maken van vluchtverhalen? Draagt ontwikkelingshulp bij aan het verminderen van immigratie? Toegegeven, ook dit zijn vragen waarvoor ter beantwoording zichzelf respecterende media geen subsidie hoeven. Voor het evenwicht was het goed geweest als niet alleen uitspraken van rechtse politici waren onderworpen aan feitenchecks. Het feit dat de onderwerpkeuze mede werd bepaald na gesprekken waarin COA en IND hun prioriteiten konden aangeven, zal hier wellicht niet vreemd aan zijn geweest.

Ook in de Deep Dives over LHBTQIA+ en Klimaat worden vrijwel uitsluitend rechtse geluiden aan een feitencheck onderworpen.

BENEDMO verhuisde eind 2024 van X, waar het maar ruim 500 volgers had, naar Bluesky, waar het 52 volgers heeft en nu ook zwijgt. De website had het afgelopen jaar 8000 unieke bezoekers. Er zijn 300 volgers op Linkedin. Kortom, BENEDMO zelf heeft geen impact en het zijn de deelnemers die hun met belastinggeld gecreëerde positie gebruiken om hun met belastinggeld gefinancierde feitenchecks te promoten.

Waarom meebetalen aan het censureren van je opvattingen?

Het voorgaande roept diverse vragen op. Waarom is een overheidsorganisatie als Beeld en Geluid de coördinator van een vooral met belastinggeld gefinancierde groep feitencheckers, die bovenop hun al gesubsidieerde reguliere taken voor hetzelfde werk nog weer eens extra subsidie binnenhalen? Dit terwijl Beeld en Geluid als wettelijke taak heeft het verzamelen en toegankelijk maken van het Nederlandse audiovisuele en digitale erfgoed.

Waarom bepalen deze overheidsorganisaties in samenwerking met politiek niet bepaald neutrale ngo's wat desinformatie is en wat waar is? Er waren ooit tijden dat we dat heel gevaarlijk vonden. En met reden, omdat ook nu blijkt dat alleen de uitspraken worden gecontroleerd van bepaalde personen en partijen en van anderen niet. Dat roept de vraag op waarom de kiezers van rechtse partijen moeten meebetalen aan het laten censureren van hun opvattingen? Kortom, kunnen we beter niet gewoon stoppen met dit circus?

Dit is het vierde deel van een serie over de manier waarop de Europese Commissie probeert haar eigen waarheden aan burgers op te dringen onder het mom van het bestrijden van desinformatie. In deel I werd het censuurframewerk besproken dat de Europese Commissie (EC) met de Digital Services Act (DSA) heeft gecreëerd. In deel II zagen we dat een belangrijke rol daarin is weggelegd voor 'betrouwbare melders' (vaak ngo's), die met voorrang meldingen kunnen doen bij sociale media platforms om posts te verwijderen. In deel III kwam de rol van ngo's, die fungeren als experts voor de uitvoering van de DSA, aan de orde. In het bovenstaande deel IV ging het over de feitencheckers die door de EC worden betaald om het waarheidsgehalte van bepaalde posts te onderzoeken.

***Wynia's Week** brengt broodnodige, onafhankelijke berichtgeving: drie keer per week, **156 keer per jaar**, met artikelen en columns, video's en podcasts. Onze donateurs maken dat mogelijk. Doet u (weer) mee? Hartelijk dank!*